

Stemmen uit nostalgie

Door **Paul de Beer**

Redacteur S&D, Hoogleraar aan de UvA, verbonden aan IAS-HSI

Heeft u, net als ik, bij de Tweede Kamerverkiezingen op de PvdA gestemd? Als u een gemiddelde Nederlander (inclusief niet-stemmers) zou zijn, zou die kans minder dan één op twintig zijn. Maar omdat u S&D leest, is die kans vermoedelijk aanzienlijk groter. Waarom eigenlijk? Hebt u alle verkiezingsprogramma's gelezen en vastgesteld dat dat van de PvdA u het meest aansprak? Ik moet bekennen dat ik die moeite niet heb genomen — en met mij, neem ik aan, de meeste lezers. Ik heb wel een paar stemwijzers en -kompassen ingevuld, maar die gaven net zo veel reden om op GroenLinks, Volt of D66 te stemmen als op de PvdA.

Deed Lillianne Ploumen het in de campagne beter dan haar concurrenten op links? Ook dat heeft bij mij geen rol gespeeld. Dat ik toch PvdA heb gestemd komt vooral doordat ik me nog altijd een sociaal-democraat voel. Doordat ik me sterk verbonden voel met het gedachtegoed van Drees en Den Uyl. Nee — het spijt me dat te moeten bekennen — niet met dat van Kok, Bos of Asscher. Eigenlijk zijn het vooral nostalgische redenen waarom ik op de PvdA heb gestemd. Daar zal mijn leeftijd — ik ben 63 — wel mede debet aan zijn. Maar dat is voor veel PvdA-stemmers wellicht niet anders. Twee op de drie PvdA-kiezers zijn immers ouder dan 50 jaar.

Stemmen op een partij vanwege het roemrijke verleden? Eigenlijk is dat stilletjes hopen dat er iets van dat verleden weer zal opbloeien, dat er een sociaal-democratische

renaissance zal komen. Sommigen zagen in het PvdA-verkiezingsprogramma al de eerste kiemen daarvan. Inderdaad bevatte dit programma — ja, dat heb ik wel voor een flink deel gelezen — een aantal sympathieke voorstellen. Maar ik wacht toch vooral op een samenhangende analyse van het hedendaagse kapitalisme en een aansprekend antwoord daarop — en niet op een verlanglijst met honderd-en-één wensen.

Velen menen dat de tijd van de grote ideologieën met hun omvattende maatschappelijke hervormingsprogramma's voorbij is. Als dat zo is, weet ik niet wat een sociaal-democratische partij nog voor bestaansrecht heeft. Dan kan ik de volgende keer inderdaad net zo goed op een sympathieke nieuwkomer als Volt stemmen. En dan kan de PvdA inderdaad net zo goed samengaan met GroenLinks en de SP, want drie keer een partij zonder ideologie levert weliswaar geen nieuwe ideologie, maar wel een grotere partij op.

Toch blijf ik hopen dat er in de PvdA — of desnoods in een van de andere progressieve partijen — een briljante denker én doener opstaat die laat zien dat de tijd van de ideologieën niet voorbij is en dat het mogelijk is een overtuigende analyse van de hedendaagse samenleving te koppelen aan een aansprekend hervormingsprogramma. En liefst een optimistisch programma, dat laat zien dat we zo welvarend zijn dat we iedereen perspectief op een menswaardig bestaan en goed leven kunnen bieden, door de samenleving stap voor stap te hervormen. De partij die daarin slaagt kan de volgende keer op mijn stem rekenen — en het zou mooi zijn als dat opnieuw de PvdA zou zijn.